

עמיאל וסל

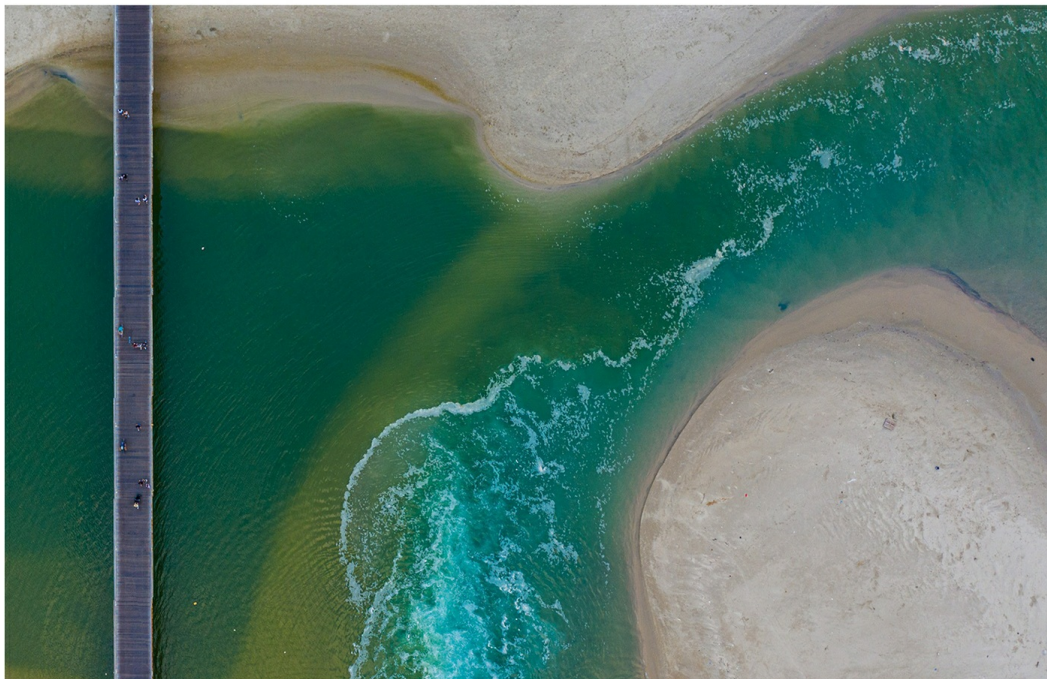
אגף בכיר חוסן אקלימי, המשרד להגנת הסביבה

הנד חלבי

אגף בכיר חוסן אקלימי, המשרד להגנת הסביבה

ציטוט מומלץ

וסל ע וחלבי ה. 2024. התוכנית הלאומית להיערכות לשינוי האקלים – איך רותמים את גופי השלטון? אקולוגיה וסביבה 15(3): 3-4.

גשר צר על שפך הירקון. רק משרדי ממשלה ספורים עמדו בלוחות הזמנים שנקבעו בהחלטת הממשלה להכנת תוכניות משרדיות להיערכות ישראל להסתגלות לשינוי האקלים, והם המשרד להגנת הסביבה ומשרד הביטחון, לצד משרדי החקלאות, הבריאות והרווחה | צילום: שי פל, unsplash

התוכנית הלאומית להיערכות לשינוי האקלים – איך רותמים את גופי השלטון?

22 בספטמבר, 2024

[גיליון סתיו 2024 / כרך 15\(3\) / אקלים של שינוי](#)

[בקצרה](#)

בחודש יולי השנה פרסם המשרד להגנת הסביבה, באמצעות המנהלת להיערכות לשינוי האקלים, את חלקה הראשון של **התוכנית הלאומית להיערכות לשינוי האקלים** (להלן, התוכנית הלאומית) [2]. התוכנית היא שלב הבסיס ההכרחי ליצירת תוכנית היערכות, כפי שהיא מוגדרת בחוק האקלים, הנמצא בימים אלה בדיונים בוועדת הפנים ואיכות הסביבה בכנסת. על פי הגדרה זו, התוכנית הלאומית תרכז את תוכניות היערכות של משרדי הממשלה, הרשויות המקומיות והתאגידים הממשלתיים, ותכלול יעדי היערכות כוללים למשק וכן מנגנוני בקרה ומעקב אחר יישום תוכניות היערכות האלה. בחוק מוגדר כי כדי ליצור תוכנית ראויה יש בשלב ראשון למפות את הסיכונים שיוצר שינוי האקלים, ולאחר מכן לפרט את דרכי הפעולה לביצוע התוכנית, תוך כדי הערכת רכיבי התוכנית על פי מבחני עלות-תועלת.

כדי להתחיל ליצור את התשתית לתוכנית הלאומית, המשרד להגנת הסביבה ליווה וסייע במימון הכנת תוכניות היערכות בעשרות רשויות מקומיות בישראל, בפריסה גאוגרפית רחבה וממגוון מאפיינים כלכליים-חברתיים [3]. לצד זאת, פעל המשרד מול שאר משרדי הממשלה להסדרת התכנים הדרושים להכנת תוכנית היערכות משרדית, וסייע בהכנת התוכניות האלה למשרדים שהיו מעוניינים בכך. למרות לוחות הזמנים שהוגדרו בהחלטת הממשלה על "היערכות ישראל להסתגלות לשינוי אקלים" (מ-2022) [4] שקבעו את מועד הכנת התוכניות המשרדיות לסוף שנת 2023, רק משרדי ממשלה ספורים עמדו בלוחות הזמנים שנקבעו בהחלטה זו – המשרד להגנת הסביבה ומשרד הביטחון, לצד משרדי החקלאות, הבריאות והרווחה שהכינו תוכניות בפורמטים שדרשו עדכון והתאמה. בדו"ח שפרסם המשרד לאחרונה נסקרו הגשות תוכניות היערכות בכלל משרדי הממשלה [1], ואף על פי שמשרדים משמעותיים נוספים הגישו תוכניות היערכות בחודשים האחרונים, ישנם משרדי ממשלה מרכזיים, כדוגמת משרד ראש הממשלה, משרד האוצר והמשרד לביטחון לאומי, שעדיין לא הכינו תוכניות היערכות משרדיות.

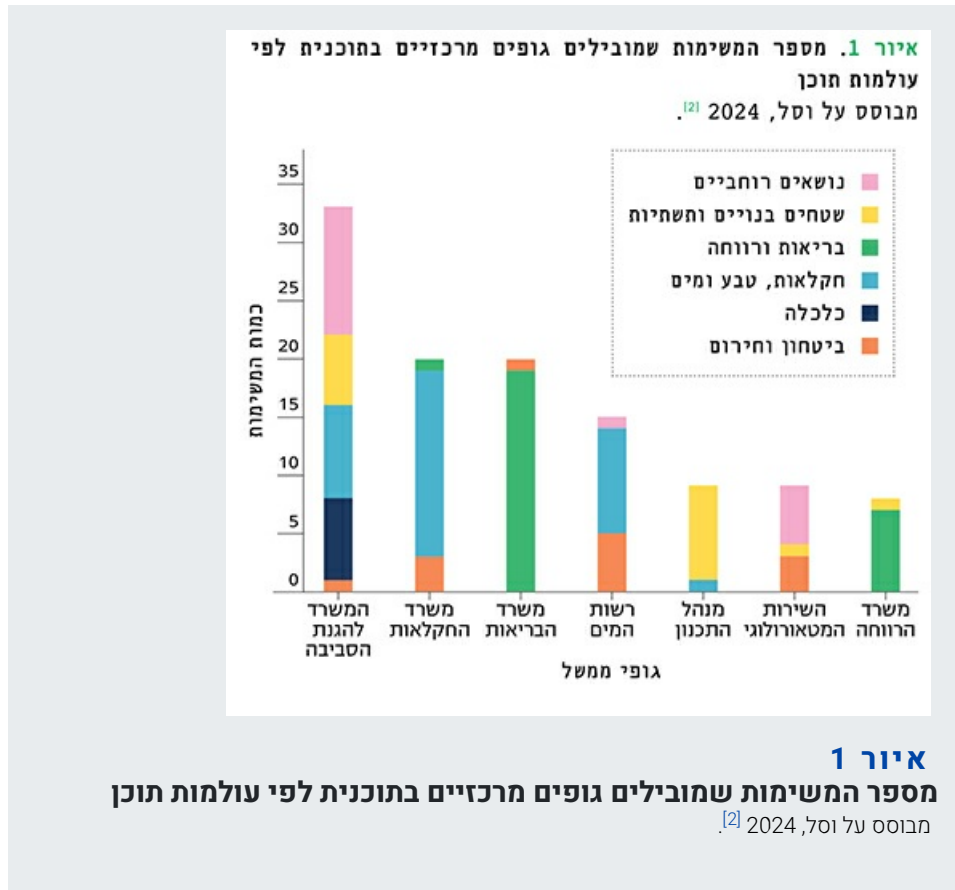

הצפנת בגבעת עדה, ינואר 2020 | צילום: בני וילד, באדיבות קנט - קרן לביטוח נקי טבע בחקלאות

התוכנית הלאומית מתבססת על התובנות שעלו מתוכניות ההיערכות של הרשויות המקומיות ושל משרדי הממשלה בהתאם לשלב בהכנת התוכנית בכל אחד מהגופים השונים, וכן על התובנות שהוצגו בהחלטת הממשלה על "היערכות ישראל להסתגלות לשינויי אקלים" (מ-2018) [5]. מבנה התוכנית מבוסס על התוכנית הלאומית של ניו זילנד [6], שפורסמה לאחרונה ומשלבת אלמנטים מוצלחים מתוכניות מובילות של הולנד ובריטניה. התוכנית הלאומית של ישראל נפתחת בחזון של "חוסן והסתגלות לאומיים למגמות ההדרגתיות והקיצוניות של שינוי האקלים, לטובת שגשוג וצמצום הפגיעה בחברה, בכלכלה ובסביבה", ומחולקת לשישה עולמות תוכן (ביטחון וחירום, כלכלה, שטחים בנויים ותשתיות, חקלאות ומים, בריאות ורווחה) הנפרטים ל-16 יעדים, ל-48 מהלכים ול-198 משימות. במסגרת התוכנית הלאומית אופיינו המהלכים השונים וחולקו לקטגוריות שונות, וכן נקבעו גורמים מובילים ושותפים לצד מסגרות תקציביות מוערכות ולוחות זמנים לביצוע. במסגרת תהליך הכנת התוכנית קבעה המנהלת סדר עדיפויות ראשוני של מהלכים מכלל עולמות התוכן. התוכנית כוללת גם חמישה עקרונות פעולה מרכזיים, שעומדים בבסיס אסטרטגיית ההיערכות: התייחסות לאוכלוסיות פגיעות, שימוש בפתרונות מבוססי-טבע, שימוש בפתרונות מודולריים וגמישים, יצירה של שיתופי פעולה רב-מגזריים ובין-לאומיים ושותפות מרכזית עם שלטון מרכזי.

מניתוח של התוכנית עולה כי לא מעט מהמהלכים בה מוגדרים בתור מהלכים של "גיבוש תוכנית" או "ביסוס ופיתוח תשתית ידע". דבר זה בולט במיוחד בעולם התוכן הכלכלי, ומעיד שההתמודדות המדינה עם נושא זה עדיין נמצאת בתחילת דרכה. בעדכון הבא של התוכנית, שיבוצע בעוד חמש שנים, צפוי שמשקל המהלכים המוגדרים כ"יישום וביצוע" יעלה באופן ניכר.

השלב הבא בתוכנית הלאומית הוא הערכה מעמיקה של העלות והתועלת הצפויות מהמהלכים ומהמשימות שנבחרו בשלב המיפוי (איור 1). צוות משותף למשרד להגנת הסביבה, למשרד ראש הממשלה ולמשרד האוצר שוקד בימים אלה על הכנת מתודולוגיה מוסכמת שתשמש גופים בעת הפנייה שלהם לתקצוב תוכניות ההיערכות שהכינו. מתודולוגיה זו תיושם על תוכנית המיפוי שהוכנה, ובסופה נוכל לגבש תוכנית יישום סדורה להיערכות לשינוי האקלים כנדרש בהצעת חוק האקלים.

מקורות

1. ולטר א, חלבי ה, פישבורן י ואחרים. 2024. [תוכניות היערכות של משרדי ממשלה ויחידות סמך לשינוי האקלים](#). אגף בכיר חוסן אקלימי, המשרד להגנת הסביבה.
2. וסל נ. 2024. [תוכנית היערכות לאומית לשינוי אקלים – שלב ראשון: מיפוי](#). המשרד להגנת הסביבה.
3. טרואן י. 2023. [תמיכה ממשלתית בתוכניות היערכות לשינוי האקלים ברשויות המקומיות](#). מרכז המחקר והמידע של הכנסת.
4. ממשלת ישראל. 2022. [היערכות ישראל להסתגלות לשינוי אקלים: יישום ההמלצות לממשלה לאסטרטגיה ותוכנית פעולה לאומית – תיקון החלטת ממשלה](#). החלטה מספר 1902 של הממשלה מיום 23.10.2022.
5. ממשלת ישראל. 2018. [היערכות ישראל להסתגלות לשינוי אקלים: יישום ההמלצות לממשלה לאסטרטגיה ותכנית פעולה לאומית](#). החלטה מספר 4079 מיום 29.07.2018.
6. New Zealand Government. 2024. [Responding to a changing climate – The Government’s climate strategy](#).